Velomaršruts

TEIKAS UN LEĢENDAS

Maršruts atklās mazāk dzirdētas teikas un leģendas par Valmieru un Beverīnas novadu. Brauciena laikā uzzināsiet atbildes uz jautājumiem: Kā radies Valmieras vārds? Vai Valmieras pilsētas kapos mīt spoks? Kāpēc Gaujā sarkans ūdens?

Maršruta raksturojums:
Maršruts sākas Valmierā, tālāk ved uz Kauguru pusi un noslēdzas Valmierā. Brauciena laikā varietno ārpuses apskatīt Gaides saiešanas namu, "Mičkēnu" mājas, Jauno muižu un citus apskates objektus.

Ieteicamais laiks: aprīlis – oktobris, tomēr entuziastiskiem ceļotājiem pieejams visa gada garumā
Maršruta garums: ~20 km
Aptuvenais ilgums: 3-4 stundas
Grūtības pakāpe: vidēji grūta
Ceļa segums: mainīgs (asfalts, ietves, ceļš ar grants segumu, meža ceļš)
Sākuma un beigu punkts: Valmieras Tūrisma informācijas centrs (TIC), Bruņinieku iela 1

Maršruta GPX

1. Kā radies Valmieras vārds?

Kā cēlies Valmieras vārds, par to tautā dzirdēti nostāsti, kas nesakrīt ar vēsturnieku atrastajām liecībām, par aizguvumu no krievu valodas vārda "Vladimirs". Uz senas pagastu un zemju robežas gar Liekupīti ir nostūris, ko sauc par Valmieri. Agrāk rudeņos Valmierī bijis daudz riekstu, kas auguši gravās lazdu kokos. Tautas augstskolā, Mūrmuižā, reiz notikusi kopīga apspriede par Valmieras nosaukumu. Skolotājs Zaķis stāstījis kādu teiku, ka Valmiera vispirms bijusi kā ciems pie Liekupītes. Tur atradusies pils, bet tā nogrimusi. "Valmieriņu" mājas ir senas, un netālu no tām atrasti senkapi. Tātad šajā apkārtnē kādreiz dzīvotāju bijis vairāk nekā tagad. Kapsētas un baznīcas nomaļās vietās
nekad nav bijušas. Daudzi tagadējo pilsētu vārdi aizgūti no tuvākās apkārtnes senākiem nosaukumiem, arī Valmieras vārds no "Valmieriņu" mājām. Tiesa – tā ir tikai viena no leģendām par pilsētas nosaukumu.

GPS: 57.5386474, 25.4214466

2. Valmieras Pilsētas kapu spoks

Ļaudis stāsta, ka Pilsētas kapos gaišās mēness naktīs, pusnaktī, spokojoties nelabais. Pāris vīri nolēmuši to pārbaudīt, jo spokiem un velniem neticējuši. Pusnaktī viņi gājuši uz kapiem. Pirmajam ieejot pa kapsētas vārtiem, pretī izlēcis melns suns, kas bijis teļa lielumā un zvērojošām acīm. Suns vaļēju rīkli meties svešiniekam virsū. Vīram līdzi
bijis mazs jūrnieku duncītis, kuru tas vērsa pret milzīgo dzīvnieku. Kā vēlāk noskaidrojies, dzīvnieks bijis apmācīts cilvēku baidīšanai, kuru tā saimnieks pusnaktī izlaidis kapsētā skraidīt.

GPS: 57.535501, 25.412457

3. Beberveģis

19.gadsimtā kāds Kocēnu ciema saimnieks ceļa posmu no Maizes kombināta (tagad Pāvila Rozīša iela) līdz Jumaras ielai jeb veco Beverīnas ceļu esot saucis par Bebervēģi. Vārds esot aizgūts no vācu valodas. Zināms, ka agrāk tas ir bijis Bebrenes ceļš. Citi zinājuši stāstīt, ka te esot bijusi Bebrene, kas it kā tikusi celta vēl pirms Valmieras baznīcas.

GPS: 57.5297267, 25.4054515

4. Kāpēc Gaujā sarkans ūdens?

Kādam vīram braucot ar zirgu caur Kauguru silu, ceļā piestājusies vecenīte un lūgusi kādu gabaliņu pavest. Zirgs bijis ļoti saguris, un vīrs vecenītei atteicis. Vecenīte nomirusi un aprakusi savu bagātību - naudu zemē, bet tā nav devusi viņai mieru. Pēc kādiem gadiem atkal tas pats vīrs bijis Gaujas krastā, viņu apciemojis vecenītes gars. Tas
teicis, ja vīrs toreiz viņu būtu aizvedis, tā visu savu naudu būtu viņam atdevusi. Gars uzkliedzis: "Nauda, sagāzies Gaujā uz tūkstoš tūkstošiem gadu!" Nauda sagāzusies Gaujā, un ūdens palicis sarkans.

GPS: 57.5283871, 25.4084125

5. Kaugurmuiža

Muiža celta "Kauguru" māju vietā un kādreiz saukta arī par Ūdreni. Ap pašu muižu bijis arī liels briežu dārzs. Nostāsts vēsta, ka barons briežu padzirdīšanai izracis pazemes eju, lai ūdeni nopludinātu uz briežu dārza dīķi.

GPS: 57.5174594, 25.4118257

6. Neatlaidīgais "Lejas Eniņu" māju Pēteris

"Lejas Eniņu" mājas saimnieks Pēteris savā laikā dikti strīdējies ar vietējo muižnieku, kurš saimniecību gribējis pārcelt uz citu vietu. Pēteris par šādu izlikšanu no mājām nav bijis mierā un devies uz Stokholmu (Zviedrija), karaļa aizstāvību meklēt. Muižkungs uz kādu laiku savus plānus par pārcelšanu atlicis, bet vēlāk tāpat saimniecība tikusi pārcelta uz citu vietu. Pēteris otrreiz devās pie karaļa uz Stokholmu. Muižkungs "Lejas Eniņu" saimniecību Pēterim atdevis, bet viņš rīkojies viltīgi, pirms tam auglīgākajā zemes daļā uzbūvējis citas mājas. Mēra uzliesmojuma laikā visi "Lejas Eniņu" māju iemītnieki nomiruši.

GPS: 57.4969774, 25.3953655

7. Raganu kalniņš

Meža vidū, Kauguru silā, paceļas kāds uzkalniņš, ko sauc par Raganu kalniņu. Kalniņa vidū bijis nolikts bluķis, kur raganas rituālu taisījušas. Ja gar Raganu kalniņu kāds cilvēks gājis garām starp pulksten divpadsmitiem un vieniem naktī vai arī dienā, tad raganas gājēju noķērušas un nesušas uz bluķi.

GPS: 57.4965811, 25.4191492

8. Kauguru kapu spoki

Ļaudis runājuši, ka pie Kauguru kapiem spokojoties un tādēļ pusnaktī baidījušies gar kapiem braukt. Reiz uz dzirnavām aizbraukuši divi kaimiņi – drosmīgais un bailīgais. Dzirnavās nācies uzkavēties līdz pat pusnaktij un mājupceļš vedis gar kapiem. Abu kaimiņu zirgi pusnaktī pie kapiem apstājušies. Drosmīgais atklājis, ka pie vainas bijušas aitas, kuras, no bara nomaldījušās, iegājušas kapos un čabinājušās. Saimnieks padzinis aitas tālāk, tad abi tikuši mājās. Bailīgais saimnieks no pārbīļa saslimis un pēc pāris dienām nomiris.

GPS: 57.4974427, 25.4467094

9. Jaunāmuiža

Jaunāmuiža jeb Akseļa muiža uzcelta trīs māju – "Mežuļu", "Korīša" un "Kaņepju" - vietā. Muižas nosaukums aizgūts no zviedru valstsvīra Aksela Oksenšerna vārda.

GPS: 57.5082300, 25.4609572

10. Mičkēnu mājas

"Mičkēnu" mājās dzimuši Jānis Endzelīns un Hermanis Enzeliņš. Gar mājām ved ceļš, ko paši zemnieki ierīkojuši. Hermanis bijis Kārļa Ulmaņa draugs un novadpētnieks.

GPS: 57.5187384, 25.4717405

11. Gaides saiešanās nams

Tautā saukts par Ciema kambari un bijis pazīstams kā vecs lūgšanas kambaris. Pēc ugunsgrēka ciemā, kambaris par pagaidu mitekli kļuvis ciema sievietēm. Kāda sieva zināja stāstīt, ka kambarī spokojas. Cilvēkam, kura gulta atrodoties kambarī noteiktā vietā, redz spoku – roku. Kādos pļaujas svētkos viena jauna meita iegājusi kambarī Dievu lūgt. Pie sienas bijuši piekārti divi krustā salikti sirpji. Meita nostājusies taisni zem abiem sirpjiem un kā nu gadījies, kā ne, abi sirpji krituši un tieši uz rokas, to nogriezdami. Meita no sāpēm arī nomirusi.

GPS: 57.5227740, 25.4492406

12. Kazu krāces

Teika stāsta, ka Gaujas krāces izveidojis pats nelabais – šis gribējis sagraut Valmieras baznīcas torni un naktī nesis akmeni, bet, kad ticis upes vidū, iedziedājies gailis un akmens iekritis upē. Tā vairākas naktis pēc kārtas, kamēr no sava nodoma velnam bijis jāatsakās. Cits nostāsts vēsta, ka Gauja šinī vietā bijusi plata un sekla. Cilvēki saveduši akmeņus, ko sabēra Gaujā, lai varētu pārdzīt lopus ganīties mežā. Kazām īpaši patikusi šī vieta, tāpēc viņu vārdā arī krāces nosauktas.

GPS: 57.5369168, 25,4334857

13. Lucas kalns

Pēc zviedru-krievu kara kalna izrakumos tika atrastas skanstis (valnim līdzīgi veidojumi), no kurām šauts ar lielgabaliem uz pilsētu. Divas no lodēm iemūrētas baznīcā un aplūkojamas mūsdienās. Cara Jāņa Briesmīgā uzbrukumā Valmierai no Lucas kalna uz pilsētu šautas akmens lodes. Cars neesot pilsētu spējis iekarot, tādēļ dusmās daudzus gūstekņus nomocījis, kuri vēlāk kalnā kā spoki rādījušies. Reiz pilsētas kungi izdomājuši, ka nostāstiem jādara gals un piesolījuši pusmuižu tam, kurš kalnā ir ar mieru saimniekot. Lucas kalnā saimniekot pieteicies izdienējis oficieris vārdā Luka vai Loce. Veci ļaudis stāsta, ka oficieris bijis labos draugos ar velnu ķēniņu Luciferu un tādēļ varējis kalnā netraucēti saimniekot.

GPS: 57.5400749, 25.4324661

14. Valmieras pils stiprums

Valmieras pils kad celta, darbā bijis jāiet arī sievietēm. Mātēm atļauts bērnus zīdīt: puikas divreiz dienā un meitenes tikai vienu reizi. Un pašiem strādniekiem devuši tikai pusdienu paēst. Tad pat, kad pils celta, braukuši apkārt ar mucām un visiem rītos bijis jādod piens, vienalga, vai bijusi viena vai divas govis. Ar pienu esot mīcījuši kaļķus,
tāpēc arī vecais mūris tik stipri turoties.

GPS: 57.5387854, 25.4268967

15. Kā velns baznīcu noslīcināt gribēja?

Sensenos laikos Velns izraudzījies sev mitekli pie Gaujas. Velns upi izlocījis līkumos, ka tos izbraukt bijušas pamatīgas grūtības. Ja braucēji velnam kaut vērdiņu atmeta, tie tāpat agri vai vēlu tikuši ierauti atvarā. Tas turpinājies līdz brīdim, kad blakus Velna miteklim Valmieras baznīcu sākta celt. Velns sadusmojies un Gauju salocījis vēl līkumotāku līdz pat Kauguru vērim. Lejā pa upi aiz Sietiņu mājām, velns sācis mūrēt pamatīgu dambi, lai baznīcu appludinātu. Velna nodomus gaiļa dziedāšana aizkavējusi, un pa to laiku arī baznīca tikusi pabeigta un gailis tornī uzlikts. Velns devies prom un iesāktos darbus atstājis nepabeigtus. Uzceltais dambis nosaukts par Sietiņiezi.

GPS: 57.5384577, 25.4263711

VISIT VALMIERA.